

REGISTERBLAD

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I JÖNKÖPINGS LÄN

NRO06018 STRÅKENDALEN-BOTTNARYDSFÄLTET

Kommun: Jönköping (80), Mullsjö (42) och Habo (43)

Kartor: 7DNO, 7DSO

Areal: 6778 ha

Naturgeografisk region: 11 Sydsvenska höglandets och Smålandsterrängens myrrika västsida. 22b Götalands centrala slättbygder, Falbygden.

Kust/havsregion: -

Regionindelning för sjöar och vattendrag: -

Agrara kulturlandskapsregioner: -

Landskapsformer: 2 Sprickdalslandskap, 3 kullig terräng med relativ höjd 20-50 meter & 4 Kullig terräng med relativ höjd 50-100 m.

Riksvärde

Ås
Kame
Isälvsdelta
Slukränna
Skvalränna

Värdeomdöme: Stråkendalen-Bottnarydsfältet är ett ås- och kameområde med en stor mängd former med höga geologiska värden. Området har de flesta av isavsmältningens formelement. Avlagringarnas storlek, form och mäktighet gör dem unika.

Huvudkriterier: A.

Förutsättningar för bevarande: Naturvärdena hotas särskilt av täkt, schaktning och andra markarbeten. Bebyggelseexploatering eller annan olämpligt lokaliserad bebyggelse kan negativt påverka naturvärdena. Täktverksamheten bör avvecklas i de värdefulla områdena.

Säkerställande och internationell status: Del av Bottnaryds urskog (8 ha) är avsatt som naturreservat 1969. Ryfors gammelskog är naturreservat sedan år 1991. Bottnaryds urskog och Ryfors är Natura 2000-område.

Nordost om Mullsjö finns en grundvattentäkt med fastställt skyddsområde.

Områdets huvuddrag: Stråkendalen-Bottnarydsfältet ligger 15 kilometer väster om Jönköping. Från samhället Bottnaryd och norrut mot Mullsjö sträcker sig sjön Stråken vars dalgång utgör områdets norra huvuddel. Söder om Bottnaryd tar Bottnarydsfältet vid. Stråkendalen utgör en markant sprickdal i gnejsberggrunden. Längs den nord-sydgående dalen ligger sand och grusavlagringar som terrasser, plataer och kullar. Kring Nackebosjön (Stråkendalens östra delar) ligger ett välutvecklat kamelandskap med ett flertal getryggar omgivna av dödisgröpar. I området

finns plåtår med tydliga iskontakter. Avlagringarna avslutas i söder med det tämligen flacka och sjörika isälvsavlagringen Bottnarydsfältet, som utfyller dalgången nästan helt.

Stråkendalen är en ca. 4 mil lång sprickdal med stora volymer isälvsediment. Nivåskillnaden mellan dalgångsbotten och omgivande toppar når maximalt något över 150 m och uppgår på flera ställen till mer än 100 m.

Dalgången har karaktär av passdal och förbinder Tidanbäckenet med Nissans dalgång. Sjön Stråken, ca. 2 mil lång och sällan mer än 500 m bred, vars yta ligger på 207,6 m.ö.h., hindras från att avrinna söderut till Nissan av några flackt liggande berghällar.

Berggrunden tillhör sydvästra Sveriges gnejser och gränsar i öster till Hökensås förskiffrade graniter.

Landskapet i Stråkendalen kan karakteriseras som en stor kamebildning. Bl.a. finns flera isälvsfält t.ex. Önabackarna, Gyljerydsmon och Bottnarydsfältet. Åsar och åsgropar av olika former präglar ställvis topografin. Av särskilt intresse för tolkningen av isavsmältningens förlopp är ett större antal israndsrännor, terrasser och iskontaktsslutningar. Trollsjön är en s.k. grundvattensjö, d.v.s. utan synligt till- eller avflöde. Så stora sjöar som Mullsjön och Furusjön anses ligga i stora dödisgropar.

Källflöden förekommer på flera ställen i dalens sidor.

Stråkens säregna former har tidigare tolkats som uppkomna ur en meandrande smältvattensström. Sjön skulle alltså eroderats ut ur en dalfyllnad. Numera anses Stråken ha uppkommit genom avsmältning av ett band dödisklumpar.

Stråkendalens stora geovetenskapliga värde beror av:

- 1) lång trång dal med hög relief unik för södra Sverige
- 2) passpunktsläge av intresse såväl för studiet av isavsmältningen som nutida hydrologiska förhållanden
- 3) dalgången förbinder sydsvenska höglandet med den mellansvenska sänkan inom vilka förutsättningarna för isrörelse och smältvattendränering varit helt olika
- 4) möjligheterna att genom studier av de glacifluviala bildningarna och Stråkens sediment få intressant information av isavsmältningens gång i dessa delar av Sverige.

Markerna är huvudsakligen bevuxna med barrskog. Inom området ligger naturreservatet Bottnaryds urskog. Skogen med sina 400-åriga tallar och 300-åriga granar har en rik lav- och mossflora. Ett par mindre lundar i området är avsatta som domänreservat, liksom ett bestånd med gamla tallar.

Kring Tunarp finns ett starkt kuperat dödislandskap ingående i ett åssystem från Sandhem till Stråkendalen. Vegetationen i Stråkendalen för övrigt präglas starkt av barrskog där tallen är mest framträdande.

Tunarps mader är ett mångformigt våtmarkskomplex som består mader och vassar. Området är ostört och har höga ornitologiska värden.

Vid Ryfors finns ett bestånd urskogsartad skog som är skyddat som naturreservat, Ryfors gammelskog.

Sjön Stråken har stor betydelse för det båtburna friluftslivet och har också höga ornitologiska värden.

Anmärkning:

VMI-id: 07D5G03. Ingrepp i våtmark - en väg.

(I området ingår den del av riksintresset som tidigare tillhört Skaraborgs län - R53).
Kalkning sker i anslutning till Älgån som är ett av Nissans källflöden.

Referenser:

Arbetsgruppen för översiktlig naturinventering och naturvårdsplanering inom Jönköpings kommun, 1980: Naturvårdsinventering, Jönköpings kommun.

Hilldén A, 1992: Beskrivning till jordartskartan Ulricehamn SO. Sveriges geologiska undersökning, ser. Ae nr 109.

Länsstyrelsen i Skaraborgs län, 1982: Grusinventering i Skaraborgs län. Meddelande 6/1982.

Länsstyrelsen i Skaraborgs län, 1991: Våtmarker i Skaraborgs län. Mariestad.

Norrman JO, 1979: Inventering av geovetenskapliga värden i Stråkendalen. Länsstyrelsen i Skaraborgs län. Meddelande 10/79.

Scandiakonsult, 1980-81: Grusinventering i Jönköpings kommun. Länsstyrelsen i Jönköpings län.